

ACC. N:R M. 11336:1.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Luf66

Någon sägen om kyrkklockorna i min
födelseförsamling Fjätteryd, har jag ej hört,
som är värd att tala om.

Klockorna har kallats Kerstin (kitta)
och Kasin. Har ej hört någon yttra vad
klockornas sade, annat än i barnvisa: då
spöngs bing bang, och då i (a och b) eller
klockan sang, jag fick av prästen ett befallning.
Sugårde klämtning, så var det ej brukligt förr.
Klockorna lögde högt och någon trappa eller stige-
pens ej. Har ej hört att klockorna badat lik.
Att klockorna gick olika lön att ringa har
jag hört trovärldiga personer berätta. Då min
far ringde själsringning för min farfar hede
han en medhjälpare Andreas Olsson i Osvelt,
när de "tagit sepp" den stora klockan (både
trampades namn(?) trampade han den lilla
klockan, den var mycket svårare att ringa

för Taktens skull. När de så ringt en liten
stund, slog den klockan om som Andreas Olsson
ringde, och för kunde ej gå från den lilla klockan
ty de hade den stannat, iutan därmed fick det
vara slut. När så för blev till prästgården med
nya klarna, fråga de honom hur han ringde så kort
för kyrkovektaren, fick han svar sig med att
de hade ingen klocka och ej tänkt att det
var så kort. Det var näml. böter på att ringa
om den stora klockan. 20^{40 öre} skilling var på den
tiden ¹⁸⁷⁰ inte så små böter. Därför de var så
böter var väl dels en inkomst till kyrkan, och
dels var man rädd att menarna i tornet
skulle prestas för hårt, wegen lina eller hinder
fens de inte som hindrade klockarna att gå över.
Böterna för omringning var ej så stora, värre var
det med böterna till kyrkvektaren. Dessa böter
var tre kronor, och togs ut av den som gifte

ACC. N:R M. 11336 : 3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sig och fick barn på kortare tid än nio
månader efter. Min far blev kränd av prästen
en dag vid kyrkan, och fick lina 2 kronor av
Johannes Jansson i Lönsåker till bättnat. Jag vet
att detta inte hör samman med ännu, men
meddelar det som kuriöst. x/1854

Något om gjutningen eller gjutaren har jag ej
hört om dessa klocker. Jag har hört berättas
att kyrkklocker blivit sönkta, men kan ej säga
var, i varje fall ej här i orten. Jag har hört talas
om att troll rövat klocker och gjut dem i
bergen för att kunna ge tillkännas sin sam-
lingsskatts, liksom har jag hört, att jätter skall
ha kastat klocker i sjön, för klungans skull,
som de ej tålde, och att man aldrig fått
upp någon sådan klocka. När man fått axel-
kramporna i vattenkramp har alltid något gällt
sönder, eller har också hunnit där vedertörande

bott, stått i husen höga, så att man mist
springa ifrån klockfisket.

I grannförsamlingen Stenbrohult hörs i den
stora klockan vara berrat ett hål, och detta
fylldt med en blynegel för att dämpa ljudet.
Orsaken skulle vara, att då Sköns hörd
till Danmark, hördes Stenbrohults klocka
den, fem gamla fjärdingaväg lönge sträcken
från Stenbrohult till Loshult, men om sam-
mingen vill jag ej yttra mig. Att de klockor
börjat ringa av sig själva har jag ej hört emellan
ej heller några platser där någon klocka
skulle finnas.

Om Frieri och Bröllop.

De flästa bekantshaper, vad allmänheten beträffar,
gjordes nog vid sådana tillställningar som
midsonmarkekar, auktionsnöjen, rivegillan,
(man hjälptes åt att riva potatis till stärke)

Leaf 71

marknadsnöjen, slätköl, friværkanöjen 24-10 1-11
bykigille, bykigille mfl. till hästmarknaden
i Ljungby (i friværkan) gick nästen all ungdom
från hela församlingen den tre mil långa vägen
medförande den mat som flickorna fått ihop.
Pojkarna hjälpte till att bära, den hade så
mycket med sig att det skulle räcka den
dagen och natten även en del av följande dag.
(dette är min fars berättelse från sin ungdom
således nära 100 år.) Så gick den i nästen
samlad tripp från Ljungby på eftermiddagen och varo
vid Iwla gästgivargård till skymt. Där var ett
större rum ledigt för dans, och där trädde
dansen till dagen. Spelmanen Andreas på
Röskullen mötte där i god tid. Pojkarna bjöd
på förfriskningar, det fanns att få på stället.
När Pjätteryd förs. ungdom komat platon
kom södra Ljungas förs. ungdom och fortsatte

Det fanns tillfällen till bekantskap även då.
Vid tillställningar och nöjen, var det väl häppast
någon som ansåg det amoraliskt att fliskor och
pojkar var tillsemmans, möjligen prästerna.
Jag har själv, en gång fått det tillmålet av
en präst att "du gör spel till h. t. och tar
du andra med dig". Men ansårs således det
säkert inte anmärkning då det spelas be-
kantskap. Bland gemensamt folket sägs nog
mest på uteserande och dugglighet, det var ju
ej så många av någotdera könt som vara väl
rustade ekonomiskt. Man kan väl säga, att
det var som för när man köpte listfisk
alla valde, men till sist gick utet ut.
Bland dem som hade bättre ekonomi, av
både könen, vilka ju, åtminstone föräldrarna
ha någon likställdhet, men de kunde det
utjämna något med uteserande och dugglighet

Fåren före frieriet förkom nog någon gång en friare kunde ju därigenom få sin aning. Här i orten söktes för bekantkapen nästan alltid inom församlingen eller nära intill. Orsaken var nog att man ej fördömdes vida ut och att man ej kände till något vidare utomsocknes. I minna föräldrars och även i min barndom bestod socknen nästan helt av tre släkter, som följde av gifternämen inom socknen. På senare delen av 1800 talet började ändring i det asseendet. Under 1800 talet var det nog föräldrarna och även släktingar som hade vill och hade mycket att säga till om vid gifternämen beträffar bland lantbrukare och ännu mer bland det s k bättre folket. En bond-dotter från Mörckhult blev av föräldrarna tvingad följa med till prästen att ta ut lysning med en som hon inte ville ha.

Hon betöde Stina Ereta Håkansdotter och hon
Påls Salomon och så gick det till vigselakten
och då när prästen frågade henne om hon villt
hava denne Salomon till sin äkta man svarade
hon resolut nej, och därmed var det slutt.
Hon gifte sig sedan med en Andreas Johansson,
de levde till på 80 talit. Att bondlöfverar blev
trögade att gifte sig mot sin vilja har nog
förekommitt många fall, men att några tagit
steget, som Stina Ereta var jag ej om. Orsaken
till sådana motsvilliga förbindelser var nog i
de flesta fall ett litet eller större lantbruk
eller annan ekonomi. Någon gång kunde det kanske
hända för att två ungdomar bildade gänalog fastän
färdt obeakta. Lk. bönemän förkom ofta tillt
bland dem som räknades som välberga. Dessa
bönemän eller kvinnor, dessa voro oftast lite
mer nerviga än allmänheten och förslog

att den eller den är duktig, ser bra ut och
har inte så lite på kistbotten om det var
flickor, och om det gällde pojkar, kan en
mycket duktig, ser bra ut, rask och livad, kan
gård och grund och allt vad han behöver utom
en duktig kvinna. Föll det talet i smaken så
var det ju lätt att gå till andra parter och
upprapa samma läxa, gick de även där upp
ett hus så ordnades snart ett möte i den till-
beddas rum och en god början var gjord.
Blev det parti skulle bönmannen ha en my-
bänaskjorta, och en kvinnlig ett mytt bönalunn
av blekt linsvär till både upplöt och mordel.
(Bönlunnar voro ofta förr av olika tyg, finare
till midjan upplöt och grövre till mordel).
Bönmannen och kvinnan fick dessutom gåvor
allt efter omständigheterna, dessutom en bords-
plats vid brölloppet, om det var möjligt.

Bönsmannen föreslog och drack brudens skål
och med skämtsam vild ordalag, men fick
kanske akta sig för att säga som pastor Osin i
sitt skilttal. Jag var den förste som hade med
bruden att göra. (Bäran på 1900 talit) På 80 talit
tyck en Johannes Esen i K till B hult i grannförs.
för att fria. Inkommen framförde han sitt ärende
på ständigt fot utan omsvep så här ja har gått
hit för att söka mig en make, då va en grann
hätt ni har. Borden som även hettade Johannes
svarade gemyttligt, ja som du ser så har jag
tre flickor och vem av dem skulle du vilja
ha. J pekade på den äldsta som hettade Tida.
hon tycker ja skulle passa. J blev bjuden att
sitta ner och dit bjöds undfägnad (det var
en kväll) Under tiden hade Tida bäddat en säng
i deras lilla kammar. (man kan ju förstå att
freriet passade) När man så pratat lite, och J

skulle gå, sade husefatern att du behöver ju inte
gå hem i kväll (1 gammal mil). Ida har bäddat
och hon är därefter, men när det gick inte
att få j dit den kvällen. Men sedan blev det
gick så blev det parti och både Johannes och
Ida har varit tillsammans för ett tiotal år sen.

En Anders Johan i H hade, näst genom hans mor,
fått för sig att fria till Emma Blomgren, hon
var bland de förnämsta i socknen, så även
hva ut. (omkr 1875) Jag var då en liten pojke
och fick till min juldag en s.k. tolvhålskringle,
jag tyckte nog, och tycker nog ännu, att så
vackra flickor och så fina kringle aldrig
har funnits. Men när de som tänkte sig
bli väl inottagen, måste förbereda sig för
att äta handfallen. Hans mor och vuxna syster
fick spela kales och deka med duk på
bordet, tallrik, kniv och gaffel kappar en en

Liden skulle hans syster (Kallad Liden) servera
och modern stå bakom stölen som lärare,
A var även försedd ^{med} kervett, som väl aldrig
förekommit i det lilla bondesamfundet. Huru
dessa betyggen blev kännar jag ej, men resultatet
av frieriet känner jag. Kommen till ort och
ställe och framfört sitt ärende var Emma ej
kännad, (om möjligt någon gäst med blanka
kittas päse) och A blev inte lydden på en droppe
vatten. Lyckans polskhet känn.

På 1860 Talet skulle en Anders Sköck gå till
Marsholm (en gård i grannskapet) för att fria
till en förnamn hemmadotter, och för att visa
sin sparsamhet, tog han av sig stövlarna långt
innan han kom till gården, gick barfota och
bar stövlarna på ryggen med en häpp. Frem-
komman till den tillbeddas hem, satte han
sig utanför och drog stövlarna på och stegade in.

Väl inkommen och framfört sitt ärende
bjöds han av Heerlin att sitta ner, och som
det var ett förnöjet och gästfritt hem, gick
H till skåpet och tog fram en flaska och
glas, slog upp en sup, som sedan de var,
men för att även nu visa hur ordentlig han
var, svarade han, nå tack ja super inte.
H bad honom ytterligare sitta, och bad dottern
Elsa ställa fram mat och när det var gjort
bjöds han bilda till gods, men samma svar kom
nå tack ja äter inte. Då sade H super der
inte och äter inte, så vill jag inte ha dig ^{här} ^{med}
eller vad säger du Elsa? Han hade väl, även
han, sett nog, och Anders fick gå hem och
bära sin tunga korg. En ännu olyckligare
priare var, på 80 talet, Johannes Prim som fått
i sinnet att fria till Länsmans Landströms enda
dotter Karin. När P kommit dit och sagt

sitt ärende fick han av Länsmannen på
mycket stryk att han hade att göra med
att gå hem. Så olyckliga frierier var det väl
inte många. De flästar hade väl gärna några
försänkningar i förväg. Äro i samband med
frieri har nog här i orten knappast förekommit.
Lessa har nästan helt varit vid lysningen, då
har det alltid hetat de eller de har varit
och köpt gåvor. Friarklunk har jag ej hört
äntas. Hundslag vid frieri har förekommit
mellem blivande fästningen och friaren samt fäst-
nings föräldrar. Att en flicka gånne, eller skulle
gåmma sig har jag ej hört. Flickans beslut gavs
till henne av hennes föräldrar, som nog till
stor del, från länge tillbaka var timligen
avgörande. Nu är nog direkt frieri timligen
bortlagt, kanske kan det förekomma någon
gång hos de, s. k. bättre.

Bestän om hemgiften tröffades före brylllopet
av både kontrahenternas föräldrar och i närvaro
av de båda unga. Där som fens rid. spelade
högmodet en stor roll vid hemgiften och nog
var det många, som för att spela stora, gjorde
som Lenn Duvås far, "Han nog lär den de äldre gett
längt mer än billigt var, ty åt den son som
senst blev född, fens knappt en smula kvar."
Var det lantbrukardöttror skulle det vanligtvis
först och främst vara en ko eller två, därnäst en
soppbäddad säg och så en kista full av kläder
lakan tväcken (piltor fens i) handdukar borddukar
vår till sparlakan, samt andra kläder. En häkon
på Duvås så den som tar min hanna han får
en redier ko. En Johan Svensson så, den som
ägnar min gräbber får tusen min, i ändan
lite lite vår min plucka ihop. Där var åtta
raske snugga flickor, alla blev gifta, alla är nu döda.

Der som var några kontanter, någon gång en
intertekning i någon fastighet, var storartad hemgift.
En Fröstinsson lämnade en intertekning på 1000 kr
med sin äldsta dotter. Intertekningen var i Pyttis-
boje, den blev ginst uppsojd och Andreas (hette han)
blev minnerad och blev vräkt. (på 80 talit)

Den hemgift man fick skulle gärna vara lämnad
före brölloppet. Tiftersystna dotter ritade någon
gång med en sparbanksbok, dock ej för länge
tillbaka, ty då fanns ju inga banker. Någon som
gätt omkring och samlat gåvor kommar jag ej
till bröllop bjöd man för naturligt eller med
bed från brudens föräldrar. Först bjöds föräld-
rar och svärmöste släkt, så brudens och brud-
gummans nära bekanta, någon gång prästen
och klosteren, bönvennen, om sedan fens,
j att förslämma, samt spelmannen och gärna
någon pysselmakare. I Örsaköping när den

förest antalade Tunnus Blomgren, gift sig med
Johan Holmberg hade hennes bror Peter tag på en
s. k. beklatsan, som blev mycket skoj med en
del av de äldre gästerna (början på 80-talet)

En granna, Håkan Jonasson, vägrade inte flytta
sig från sin stol och hans hustru Maria stod redo
att komma för att om möjligt hålla Håkan kvar.
Egghelmakaren hotade näml. Håkan att vid ett
visst blockslag skulle han ta och hämta honom.
Till sist fick Blomgren (kan toru) följa Håkan
hem ca 400 m. (jag spelar var torparen hos
Blomgren) Objudna gäster komna sällan till
bröllopp, endast s. k. skyttar infaun sig, ofta
flera stycken äldre och yngre. Den polen och
farliga seden, att skjuta salu för brudparst
var vanlig i min barndom och långt förr.
På Osholmen sköts ett helt fönster in, och kom
nack över det dukade bordet men ingen skadeska

skadades. En f.d. soldat Storm sköt på ett
bröllop (60-talet) och hade beddat så kraftigt
att gevärspipans språng och alla fingrar på vänster
hand slits bort. Alla skyttar skulle undvika
ett surt kränvin och rökan, en bit pennebark
eller något tilltugg, och nog kunde det stå skyttarna
stannade åtminstone tre dagar. Ju mera skjutning
ju större heder åt brudparet. Fästligheter för
brölloppet var ej brukligt här i orten. Något följde
i samband med brudgummen var ej sedvanligt här
och prästerna samlades gemensamt i bröllopsgården.
Jag har hört tales om hinder för brudgummen men
brukades ej här. Ett ligger i försät i en skogkant
nära vägen och skjuta när brudparat passerade
förbi. Det var ett brudpar varit i prästgården
eller i kyrkan. Vid den skjutning var mycket
farlig och olycka kunde genom hästarna bli
skrämda. Förtning har varit brukligt likt tre

begravning, vit gråt, ostkaka, sötast, ägg
sven s. k. kakelser. Förrisningen hemmades i köket så
snart man kom till gården. Där det en kammare
lite fjärrare och avskild. Kunde han vara vörd på
brölloppet eller ta emot skjutsema s. d. Allt som
in pengar till bruden var hemligen vordigt, men
inbringade inga summor, denna insamling gjordes
av någon bekant man ej släkting. Dens förstas
nästan alltid. Brudens svärfar, eller hans äldste
son dansade första dans med bruden och sedan
brudgumman, och sedan dansen var öppnad var
det för vilka som höst. På ett bröllop i västra
Sköckhult varade balaset och dansen tre dagar.
Brudparet vigdes i kyrkan. För brudparet red
spelmanen Andreas på Boecklén på en vit häst
nästan hela den 7 km långa vägen. Han kunde både
blåsa klarinett och spela fiol, (ej på en gång)
han blåste klarinett inna i kyrkan, till alla

i följet hade sett sig. Sedan akten var slut
steg spelmannen upp och blöste en kuddig som
utgångsstycke och så var det samma ordning
mot hemmet. Årreportar var mesta på flera
ställan i vägen (Ditts hände på 1840 talet, och
är berättat av min far i min barndom)

Mindre ståtliga bröllop har jag både sett och
varit med på. Något särskilt förtägligt vid in-
trädet i de giftes lag har ej brukats här.

Grannar till en bröllopsgård reste gärna
årreportar och flickor även pojkar hjälptes åt
med årreporten på bröllopsgårdens. Något särskilt
om brudens avsked från hemmet har jag ej sågt,
och den gick nog bruden när som helst då
omständigheter det tillät. Vid större bröllop
bjöds oftast alla som rest årreportar och även
andra vänner som följt i bjudits.

Slut